

Slyšící dítě neslyšících rodičů

CODA (Children of Deaf Adults)

- „Jedná se o aktivní organizaci, jež se spolupodílí na mnoha výzkumech v oblasti **znakového jazyka, psychologie, sociologie** apod. Nabízí poradenské služby, pořádá různé semináře, společenské akce, **kurzy znakového jazyka, setkání rodičů s dětmi** atd. Nefunguje samoúčelně (...), podává nejnovější informace z oblasti znakového jazyka a **přibližuje slyšícím lidem život Neslyšících**. Veškeré jejich úsilí směřuje k zachování, podpoře a rozvoji dvojího kulturního a jazykového dědictví slyšících dětí neslyšících rodičů.“
- Coda-talk
  - způsob komunikace, který je častý mezi slyšícími dětmi neslyšících rodičů. Jedná se o směs znakového jazyka a mluveného jazyka, kterou mezi sebou používají výhradně slyšící lidé, kteří mají neslyšící rodiče (CODA).

Narození dítěte

- neslyšícím rodičům se téměř vždy rodí dítě slyšící
- vývoj dítěte ovlivňují často prarodiče
- přístup rodičů
- pomoc rodině

Jazyk dítěte a komunikační zázemí (nejen) v rodině dítěte

- vliv – prostředí, v němž rodiče vyrůstali
- tři způsoby komunikace neslyšících rodičů s jejich slyšícími dětmi:
  - a) mluvení,
  - b) smíšené mluvení a znakování,
  - c) znakování

a) mluvení

- záleží na stavu sluchu obou rodičů a jejich schopnostech komunikovat mluveným jazykem

b) mluvení + znakování

- u těch rodičů, kteří chtějí se svými dětmi především mluvit, ale také mají pocit, že pouhé mluvení je pro ně neplnohodnotným způsobem komunikace
- do svého hlasitého mluvení zahrnují nemanuální komunikaci a část slovní zásoby ČZJ popř. i s gramatickými rysy ČZJ
- jde o individuální systém komunikace, který je v každé rodině jiný.
- Dítě i rodič mluví svými jazyky.
- Z lingvistického hlediska není možné míchat dva jazyky, aniž by nedošlo k tomu, že jeden nebo druhý jazyk je redukován.

c) znakování

- jako primární způsob komunikace ČZJ.
- děti se učí rozumět ČZJ a vyjadřovat se v tomto jazyce stejným způsobem jako se učí slyšící děti slyšících rodičů rozumět češtině a mluvit v češtině.
- mateřský jazyk - ČZJ
- přirozeným jazykem - mluvený jazyk
- dítě si osvojuje vedle jazyka (včetně komunikační kompetence) i komunikační normy a kulturu Neslyšících - vyrůstá do dvou kultur, jedná se o kulturu českou a kulturu českých Neslyšících.

Bilingvismus a bikulturismus dětí

- „skutečný“ **bilingvismus** v rámci znakového jazyka a mluveného i psaného jazyka možný pouze u slyšících dětí neslyšících rodičů v porovnání s bilingvismem neslyšících lidí.
- jazykové kompetence slyšících lidí, kteří mají neslyšící rodiče, však nejsou mnohdy na takové úrovni, aby mohli znakový jazyk svých rodičů plyně používat (například jako profesionální tlumočníci), pokud se studiu znakového jazyka později nevěnují. Tito lidé jsou však schopni užívat dva jazyky, a proto se v jejich souvislosti mluví o **funkčním bilingvismu**.

- existují **čtyři skupiny** bilingvních lidí:
  - 1) lidé, kteří se identifikují **více s mluveným jazykem** a se světem slyšících lidí,
  - 2) lidé, kteří se sžili **s oběma jazyky a světy**
  - 3) lidé, kteří se cítí **mezi těmito dvěma světy ztraceni** a nedokáží se identifikovat ani s jedním z nich
  - 4) lidé, kteří se identifikují **více se znakovým jazykem a kulturou Neslyšících,**
- prelingválně neslyšících dětí x slyšící dítě
- pokud má jeden z rodičů dítěte dobrou jazykovou i komunikační kompetenci v mluveném jazyce (např. je nedoslýchavý nebo slyšící), tak se mohou oba rodiče rozhodnout vést své dítě k dvěma jazykům současně. Může se jednat o **sekvenční i simultánní bilingvismus.**

Má-li slyšící dítě staršího sourozence, tak se komunikační zázemí v rodině mění. Dítě získává částečně ve svém starším sourozenci vzor pro mluvenou řeč. Dochází tak k simultánnímu bilingvistu.

Komunikační kompetence - normy

- chování, které si slyšící dítě může osvojit z bezprostřední komunikace se svými neslyšícími rodiči nebo které se může naučit z komunikace s jinými neslyšícími lidmi (přáteli rodičů).
- s komunikační kompetencí souvisí osvojování komunikačních norem
- přitom na úrovni dvou jazyků se tyto komunikační normy mohou velmi lišit
- neslyšící rodiče své slyšící dítě cíleně i spontánně učí od jeho nejranějšího dětství k tomu, ***jak má soustředit*** svou pozornost k nim samotným nebo na nějaký jiný objekt (člověka, zvíře, rostlinu, věc apod.) a ***jak s nimi má udržovat oční kontakt.***
- **zahájení komunikačního aktu** (např. pozdrav a začátek rozhovoru).
- způsoby, jak zahájit komunikační akt (upoutat pozornost člověka), jsou:

upřený pohled očí, bouchnutí do stolu či dupnutí na podlahu tak, aby neslyšící člověk ucítil vibrace vyvolané otřesem, nebo fouknutí, v případě, že má volající obě ruce „zaměstnány“ (např. foukne volanému na hlavu), popř. i pohození lehkého předmětu do zorného pole volaného člověka. Velmi vhodným způsobem, jak na sebe upoutat pozornost, je rozsvítit a zhasnout světlo v místnosti (když je přítmí nebo tma)

- další komunikační kompetence - schopnost odezírání.

MALÝ TLUMOČNÍK

- je specifickou rolí slyšícího dítěte neslyšících rodičů, která je mu přiřazena rodiči i jinými lidmi, rolí tlumočnicka.
- dítě není natolik psychicky, kognitivně, jazykově vybavené a sociálně zralé, aby pochopilo vzniklou situaci a přetlumočilo (přeložilo) obsahy sdělení.
- dítě není jazykově a komunikačně kompetentní splnit daná očekávání.
- specifickým tlumočením, které se odehrává v rodině dítěte je tlumočení **televizních pořadů a tlumočení telefonických hovorů.**

VELKÝ TLUMOČNÍK

- slyšící dítě neslyšících rodičů v dospělosti mnohdy pokračuje s tlumočením nejen svým rodičům, ale i dalším neslyšícím lidem.
- **inklinace k „práci s lidmi“**
- děti přejímají zodpovědnost svých rodičů a musí se přizpůsobovat různým situacím, kde vystupují v roli tlumočnicka. U slyšících dětí neslyšících rodičů se tak může vytvářet schopnost rozpoznat nevědomé signály potřeb druhých lidí.
- mnoho slyšících potomků neslyšících rodičů, kteří jsou tlumočnickými, však není dostatečně jazykově kompetentní v ČZJ, aby svou práci vykonávali profesionálně.
- slyšící potomek neslyšících rodičů nemá odstup od vzniklé komunikační situace a navyklým způsobem se snaží (podvědomě) situaci pro komunikanty usnadnit.
- to, že slyšící potomci neslyšících rodičů jsou bilingvní a v dospělosti ovládají velmi dobře oba jazyky, neznamená, že jsou schopni adekvátně mezi těmito jazyky překládat.
- schopnost tlumočit (a překládat) není těmto lidem „vnuknuta“.

Pidžin a kreol

- Dochází-li ke kontaktu dvou nepřibuzných jazyků, děje se tak v určitých situacích, potom se jedná o **kontaktní jazyk pro omezený styk**, který je pojmenováván jako **pidžin**.
- Pidžin má zpravidla redukovanou gramatiku a slovník, jeho stylový rejstřík je omezený.
- Pokud je navíc takový kontaktní jazyk používán mluvčím v přítomnosti svých dětí, do takové míry, že si ho dítě osvojí, mluví se o **kreolu**.